

Lunds Universitet
Sociologiska institutionen

Medierapportering av Polisens arbete

Kommunikationsproblem eller kommersialisering?

Författare:

Alexander Kawczynski 850711-1279

Robin van Buijtene 860309-3918

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Vårterminen 2012

Handledare: Klas Gustavsson

Abstrakt

Författare: Alexander Kawczynski, Robin van Buijtene

“Medierapportering av Polisens arbete: Kommunikationsproblem eller kommersialisering?”

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: Klas Gustavsson

Sociologiska institutionen, vårterminen 2012

Uppsatsen har utgått ifrån frågeställningen ” *Hur kan det komma sig att det finns en diskrepans mellan medias tolkning och Polisens rutiner?*”. Genom litteraturstudie av relevant material rörande medierapportering, Polisens vardag och Polisens roll i media har författarna fört en diskussion kring ämnet. Till sin hjälp har författarna även gjort en fallstudie som berört en sensationsartad nyhetsrapportering utav polisiärt arbete, artiklar som även lett till debatt i tidningar och TV.

Slutsatsen som författarna dragit är att Polisens arbete omfattar hantering av situationer som kräver en viss kunskap och förståelse för att kunna tolkas på Polisens sätt och därmed förstå deras rutiner. Samtidigt är Polisen ett populärt ämne för media att skriva om, vilket leder både till kontakt mellan polis och media i informationssyfte. Tidvis skrivs dåligt uppbyggda artiklar vars syfte inte alltid är att beskriva ett händelseförlopp på ett korrekt sätt utan där syftet helt enkelt varit att spela på allmänhetens intresse för skandaler för att sälja lösnummer. Uppsatsen har inte lett till några förslag på lösningar, men ger förhoppningsvis en inblick och förståelse för både Polisens verksamhet och medias metoder.

Nyckelord: Polisrutiner, medierapportering, felrapportering, kommersialism, kommunikationsproblem, sensationsartad nyhetsrapportering

1 Inledning	
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställning	1
1.3 Avgränsning	1
1.4 Disposition	2
1.5 Vårt material	3
1.6 Val av metod	3
1.7 Forskningsetiska punkter	4
2 Tidigare forskning kring Polisens rutiner, yrkesroll och nyttjande av maktmedel.	
2.1 Polisens yrkesroll	6
2.2 Polisrutiner som kan uppfattas som vårdslöshet	7
2.3 “Oklart/Onödigt” maktbruk, gränlandet mellan rutiner och vårdslöshet	9
3 Tidigare forskning om media	
3.1 Medias prägel på allmänheten	11
3.2 Konsekvenser av och risker med sensationsartad medierapportering	13
3.3 Kommunikationsproblem eller kommersialiseringssyfte	14
4 Analys	
4.1 En fallstudie	16
4.2 Artiklar (medias bild)	17
4.3 Lagar och risker	20
4.4 Sammanfattande analys	21
5 Diskussion	23
6 Kritik	25
6 Litteraturförteckning.	27
7 Bilaga: intervjuguide	30

Inledning

1.1 Syfte

Eftersom den mediala porträtteringen av Polisen väger tungt på den allmänna opinionen, så är det intressant att ta reda på hur rapporteringen av polisrelaterade nyheter sköts (Palm & Skogersson 2008, s.6). Polisen är den myndighet som media rapporterar om mest, enligt *BRÅ* (2007). I och med omfattningen av rapporteringen, finns det många tillfällen för misstolkningar, eller missförstånd. Även om Polisen är aktiva i sin mediekommunikation, händer det att Polisen skildras på ett ofördelaktigt sätt, när det inte bör vara fallet - vilket leder till att allmänhetens förtroende för Polisen kan skadas på felaktiga grunder. Vi påstår inte att Polisen är oklanderlig, däremot är vi intresserade av de fall där missuppfattningar uppstår i medierapporteringen av Polisens agerande, och Polisens egna uppfattning om hur deras rutiner tillämpas i en given situation. Vi har därför för avsikt att föra en diskussion över ämnet, baserad på relevant litteratur.

1.2 Frågeställning

Vi ämnar att föra en diskussion om medias rapportering utav Polisens rutiner. Vad är medias agenda vid polisrapportering, och på vilket sätt och varför kan polisens agerande tolkas av media på ett sätt som skiljer sig från polisens egna uppfattning? De frågeställningar vi ställt är;

- Hur tolkas Polisens arbetsmetoder av media?
- Hur ser Polisen på sina egna rutiner?
- Hur kan det uppstå en diskrepans vad Polisen anser hända, och hur media tolkar det?
- Hur kan man förklara Polisens agerande i vår fallstudie och medias porträttering utav denna händelse?

1.3 Avgränsning

Vad gäller avgränsningar så får man som uppsatsförfattare begränsa sig både när det kommer till vad man vill undersöka, och sättet på vilket man vill göra det. Våra avgränsningar baseras på både tids och resursbegränsningar, vi har därför bara valt att fokusera på ett enda fall som både är aktuellt och som drar vår frågeställning till sin spets. Detta fall handlar om Polisens biljakt på en motorcykelförare och dennes flickvän, som slutade i att motorcykelföraren avled efter en singelolycka. Vi har valt detta fall eftersom vi anser att våra teorier på ett bra sätt kan

användas för att analysera de artiklar som blir aktuella. Vi har även valt att göra avgränsningar i fältet genom att i första hand fokusera på Polisen som yrkesgrupp och samhällsfunktion, samt de eventuella missförstånd som kan uppstå mellan Polisen och samhället genom media. Mediebilden som är närvarande genom hela vårt arbete är det filter genom vilket människor bildar sig en uppfattning om Polisens arbete.

Vi har även haft en tematisk utgångspunkt på uppsatsen som grundar sig på Nils Christies teori. Christie tar upp ett exempel där två grupper av människor har helt olika perspektiv på samma situation och därför drar olika tolkningar och slutsatser (Christie 2004, s.18). Vi använder oss av denna teori för att förklara diskrepansen mellan Polisens arbete och medias rapportering därav. I vårt fall handlar det om media och Polisen. Christies exempel kommer vi även stödja med Liv Finstad som tar upp en teoretisk utgångspunkt om oklart / onödigt maktbruk inom Polisen. Finstad anser nämligen att detta ofta är vad allmänheten och media baserar sin uppfattning om Polisens felsteg på (Finstad 2000).

1.4 Disposition

Vårt arbete består utav två delar. Första delen består av en litteraturstudie utav etnografisk forskning där Polisens utbildning och vardag står i fokus. Vi kommer utöver detta titta på litteratur gällande Polisens rutiner och riskerna i samband med yrkesutövandet för att finna svar på de frågor som uppkommer i och med vår fallstudie. Denna litteraturbaserade del kommer även ta upp medias roll i rapportering utav händelser och hur publiken samspelar med denna medierapportering, hur tolkas Polisens rutiner ur ett ”utomstående perspektiv”?

För att komplettera den etnografiska litteraturen har vi gjort en naturalistisk intervju-session, det vill säga använt oss utav “rundtursfrågor” och tagit upp speciella händelser för att få fram den kunskap och kännedom som vår kontaktperson besitter, något som vi möjligtvis hade missat med strikta frågor (Ryen 2004, s.47). Den intervju-person vi använt oss av har haft rätt kompetens för att besvara frågor vi haft gällande arbete i yttre tjänst, som insatsledare samt har utbredd mediekontakt.

Den andra delen utav vårt arbete består utav en fallstudie som rör en skandal där vi tar upp exempel på medias hantering av en biljakt, hur denna porträtterats i en artikelserie och debattprogram. Vi söker rimliga förklaringsmodeller till varför det rapporterats på ett visst sätt. Den artikelserie vi valt att fokusera på illustrerar på ett tydligt sätt några av de exempel

som vår litteratur belyser.

1.5 Vårt material

Vårt arbete grundar sig i tidigare forskning gjord av bland andra Liv Finstad. Vi använder hennes resultat för att granska ett annat fenomen, som också berör Polisen och kräver god insikt i deras rutiner och vardag. Vi använder oss också av *Medier, brott och den aktiva publiken* (2008) som innehåller teorier från både David Wästerfors och Joakim Thelanders forskning kring media och mediekonsumenter. Dessa teorier tänker vi analysera och se hur dem förhåller sig till vår frågeställning. Det samma gäller Göran Palm och Renée Skogersson, som forskat kring konstruktionen av Polisen i media. Vi har även använt forskning kring polispsykologi och rutiner sammanställd av Sven Christianson och Pär Granhag (2004), för polisstuderande.

Vidare har vi gjort en litteraturanalys av en skandal som gett upphov till en artikelserie, där vi tillämpar våra teorier i en analys.

Vi har även gjort en intervju med en kontaktperson på Polisen, som förutom att vara polisinspektör även har mediakontakt som en del av sina arbetsuppgifter. Denna kontaktperson blir därför högst relevant för att ge ett komplement till vår litteratur. Vår kontaktperson kan ge oss en god inblick i hur poliser kan tänkas se på tolkningen av polisiära rutiner såsom de beskrivs i media. Vår kontaktperson kommer bidra till att vi får en polismans tolkning av händelserna i artikelserien.

1.6 Val av metod

Vi valde att göra en litteraturanalys av befintliga fältstudier, i första hand Liv Finstad. Dessa fältstudier använder vi för att bilda oss en uppfattning om hur verkligheten ter sig ur polisens synvinkel för att sen ur detta perspektiv försöka förstå tolkningar i medierapportering om händelser som inkluderar polisen. Vi väljer att i analysen ta upp exempel, där media rapporterat till missgagn för enskilda poliser, eller Polisen som organisation. Vad vi vill ta reda på är hur det kan komma sig att händelseförloppet kan skilja mellan nyhetsrapporteringen, och vad polisen upplever på plats.

Vi har för att underbygga litteraturanalysen även gjort en naturalistisk intervju, i enlighet med de riktlinjer som förekommer i kvalitativ intervju (Ryen 2004, s.47). Intervjun har vi gjort

med en polisinspektör som i del av sitt arbete, ofta har kontakt med media. Vi har valt att göra intervjun med öppna diskussionsfrågor utifrån vår litteratur, för att jämföra resultatet av de etnografiska studierna med hans personliga uppfattning och erfarenheter. Vi har också tänkt diskutera specifika fall av felrapporteringar. Diskussionen kommer hållas öppen, men vi har för avsikt att styra den så att den håller sig kring vår frågeställning. Hur vi har gjort detta går att hitta i intervjuguiden som finns med som bilaga. Vi har förberett några diskussionspunkter, utifall att intervjun skulle stagnera.

Vi hoppas också med vår fallstudie, utav polisens jakt på motorcykelföraren som slutade med dödlig utgång, illustrera hur litteraturen som avhandlar Polisens rutiner och medias roll här representeras på ett närmast idealiskt sätt med ett exempel taget ur verkligheten.

1.7 Forskningsetiska punkter

För att göra forskning så etiskt korrekt som möjligt krävs det att man uppfyller krav som ställs på en som forskningsledare. Vi har gjort en intervju, och således krävs det av oss att vi uppfyller några punkter, dessa är samlade i "Forskningsetiska principer" utgiven av vetenskapsrådet (Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning, 2002).

Informationskravet: Informationskravet består i det att vi som forskningsledare ska förklara för vår intervjuperson vad syftet med vår uppsats är, vilken uppgift denne kommer ha i projektet, samt på vilka villkor. Detta har vi gjort.

Konfidentialitetskravet: Konfidentialitetskravet består i att inte på något vis röja intervjupersonens identitet, detta beaktar vi under studiens gång. Vi är fullt medvetna om hans utmärkande position inom Polisen och därav blir det extra viktigt att inte uppge namn och placeringssort för att röja hans identitet. (Ryen 2004, s157)

Samtyckeskravet: Samtyckeskravet förklarar precis som de andra kraven vid namn sig självt ganska bra, det består av att samtycke måste inhämtas. Kontaktpersonens medverkan var frivillig och samtycke att använda hans utsago till vår uppsats finns. Eftersom att några av uttalandena är av etiskt karaktär är detta desto viktigare.

Nyttjandekravet: Nyttjandekravet är uppfyllt då uppgifterna endast är inhämtade för ett forskningssyfte. Vi kommer ge uppgiftslämnaren möjlighet att ta del av materialet innan uppsatsen publiceras och upplysa honom vart han kan ta del av resultatet.

Reflektioner kring vår kontaktperson

Vi har som en del utav vår uppsats gjort en intervju med en kontaktperson på Polisen. Vår frågeställning och tillvägagångssätt har genom uppsatsens gång ändrats, och har landat i ett fokus på skärningspunkten mellan media och polisverksamheten. Personen som vi haft som kontaktperson och gatekeeper till "fältet" var den person som även kunde tillgodose våra behov bäst med att svara på de frågor som uppkom i samband med litteraturen och nyhetsartiklarna vi läst.

Då vår gatekeeper har 20 års erfarenhet inom sitt fält och på grund av att vi har en god kontakt med honom sen innan ger det oss större möjlighet få raka svar eftersom det redan finns en upprättad tillit. Samma upprättade kontakt och tillit gör att den initiala skepsisen som beskrivs i *Etnography* vad gäller relationer i fältet undviks (Hammersley & Atkinson 1983 s.63).

Kontaktpersonen själv kommenterade på det vi redan själva visste, att hans yrkesroll gjorde honom i mångt och mycket partisk. Detta till trots är det just en polis synvinkel vi vill ha för att få polisens perspektiv kring ämnet. Trots yrkesroll så var han öppen om både problem, åtgärder som vidtagits och hans reflektioner stämde väl överens med litteraturen vi utgått ifrån. Vi kände att vi kunde diskutera poliskritiska frågor med honom utan att han blev defensiv eller förringande frågor och ämnen som togs upp.

Urval av artiklar

De artiklar vi valt att använda oss utav härstammar från större svenska dags och kvällstidningar. En av artiklarna är en summering av Kalla fakta från TV4's egna hemsida. TV4 liksom tidningarna är alla kommersiella aktörer och det är svårt att komma kring detta faktum, men det är inte deras opartiskhet som vi är ute efter att granska. Artiklarna har valts utifrån hur de hänger ihop tematiskt och för att de alla handlar om samma fall. Vi har även valt artiklarna och själva fallet i vår fallstudie utifrån dess lämplighet i relation till vår frågeställning och litteratur. Det hade gått att använda andra artiklar och fokusera på ett annat fall, men det hade i så fall varit mindre idealiskt och inte lika träffande. Vi anser att David Wästerfors teorier kring samspelet mellan publiken och medier på ett gott sätt går att tillämpa på artikelserien vi valt. Andra teorier och tankar kring kommersialisering och hur Polisen anser sig bli porträtterade i media på ett orättvist sätt, blir väldigt tydligt i dessa artiklar. Fallet som vi valt att använda oss utav, och därför också artiklar relaterade till det, har vidare fått

stort genomslag i media och varit högaktuella för inte alltför länge sedan.

2 Tidigare forskning kring Polisrutiner, yrkesroll och nyttjande av maktmedel.

Vi har valt att använda oss av tidigare forskning kring Polisen utförd av Liv Finstad i *Politiblikket* (2000). Denna forskning behandlar ämnen som polisens yrkesroll, hur polisens rutiner kan uppfattas som vårdslöshet samt förklarar under vilka omständigheter risken för missförstånd mellan polis och allmänhet är som störst. Vi tänker använda oss av tidigare forskning som begreppsapparat och teori i analysen.

2.1 Polisens yrkesroll

Finstad har skrivit boken *Politiblikket* som är en etnografisk studie utav Polisen i Norge och framförallt i Oslo. Mycket som står i denna bok går dock att identifiera till polisyrket oavsett om det rör sig Norge eller Sverige. I de inledande kapitlen tar Finstad upp relevanta men ofta bortglömda delar av polisens yrkesroll.

Finstad pekar på att folk har olika uppfattningar om Polisen och polisens arbete, denna uppfattning kan bestå i att Polisen är en organisation där det förekommer maktmissbruk, våld, rasism, fartfyllda polisjakter – eller – trygghets och räddningsarbete. Vad folk anser om Polisen och organisationens arbete är ofta en starkt polariserad bild som utgår ifrån människors egna erfarenheter (Finstad 2000, s.18).

Finstad lyfter fram att det finns två generella bilder av polisen som folk hyser. Den ena bilden är polisen som ansiktslösa krigare, beväpnade och utrustade med kravallhjälm och sköldar. Denna bild förmedlas när media porträtterar kravaller, upplopp, större polisiära insatser och tillslag mot grov kriminalitet. Den andra bilden som inte kan anses lika spännande består av polisen som hjälpsamma ”trygghetsleverantörer”. Den senare bilden är också den som Polisen själva har av sig och sitt jobb (Finstad 2000, s.19).

Det finns alltså utrymme för antagandet att Polisens bild av sig själva och jobbet de utför inte stämmer överens med allmänhetens uppfattning. Man kan också spekulera kring hur sådant Polisen själva inte kan identifiera sig med av poliserna själva inte anses utgöra en del av deras

dagliga rutiner eller arbete. Den definition som Polisen har av sig själva enligt Finstad omfattar trygghetsskapande, lag och ordning (Finstad 2000, s.22). Polisen själva kallar sitt arbete problemorienterat och traditionellt, ett arbete som kretsar kring straffbara handlingar (kriminalitet) (Finstad 2000, s.25).

Denna idéhållning och uppfattning om Polisen och deras jobb skär sig något när Finstad tittade närmare på Polisens faktiska uppgifter. Det visade sig nämligen att de flesta uttryckningar inte var knutna till kriminalitet och pågående kriminella handlingar utan oftare om att upprätthålla ordning eller bidra med ”samhällstjänst” (Finstad 2000, s.45). Således utgör Polisens brottsbekämpning en mindre andel av deras faktiska arbete, enligt Finstad grovt räknat ca 30%. Ändå är det denna mindre del som får störst genomslag när Polisen tilldelas resurser (Finstad 2000, s.46). Det är också detta som media rapporterar om i överväldigande hög utsträckning om man läser tidningar och ser på nyheterna. Polisens arbete består av mängder av kategorier som man kanske inte direkt tänker på när man ska beskriva polisens yrkesroll. Det skrivs och forskas om kriminalitetsbekämpning snarare än om bistånd och samhällsservice arbetet (Finstad 2000, s.46). Polisen får all slags uppgifter på sitt skrivbord från samhället och dess medborgare, mycket av arbetet blir händelsestyrt. Samtal om bråkande ungdomar, hundar som skäller i någon lägenhet, samtal om att en granne spelar för hög musik osv utgör merparten av det arbete som polisen bedriver (Finstad 2000, s.47).

2.2 Poliserutiner som kan uppfattas som vårdslöshet

Våld är trots allt det som oftast figurerar i mediala sammanhang där polisens insats har beskrivits på ett ur deras synvinkel negativt sätt. Ofta kan vinklingen på artikeln antyda om en omotiverat riskfylld aktion från polisens sida - det exempel vi tar upp är en motorcykeljakt med dödlig utgång som kritiserats hårt i tidningar och debattprogram. Liv Finstads bok *Politiblikket* tar upp att situationer som kan beskrivas som ”polisvåld”, dvs situationer där allmänheten anser att polisen antingen agerat med övervåld eller på ett vårdslöst sätt, skapade livligast diskussioner under hennes fältarbete hos den Norska Polisen. Hennes text ger en inblick i polisens arbete och skulle kunna förklara en hel del av det som polisen anklagades för efter motorcykel kraschen. Bland annat allmänhetens uppfattning om polispatrullens vårdslöshet och oaktsamhet samt de enskilda polisernas agerande som ljudinspelningen i polisens egna video dokumenterat. Det framstår som att Polisens egna rutiner vid fortkörning försätter allmänheten för livsfara.

Finstad tar i sin bok upp situationer som kan uppfattas som polisbrutalitet, eller i vårt fall i form av vårdslöshet i trafiken, som orsak till polisskandaler (Finstad 2000, s.286). Finstad lyfter fram problematiken när de inblandades ord står mot ord i rätten och att poliserna ofta står bakom varandra av anledningar såsom att man delar samma synsätt eller tolkningar av en situation som uppstått. På så sätt menar Finstad att det finns en lojalitet inom kåren som inte går att bortse från (Finstad 2000, s.287).

Det som är intressant är Finstads intervjuer med poliser om arbetskollegor som kan anses mindre lämpliga. Där framkommer att en del poliser ibland känner till att en medarbetare inte lever upp till yrkesetiska krav som kan ställas på en polis, hur enskilda negativt inställda kollegor kan skapa dålig stämning på stationen och kritisera precis alltifrån rutiner till ledning. Sådana individer klassas som ”ruttna äpplen” och klassificeras med ”moraliska defekter”. I en organisation som Polisen ska man ha stark personlig moral så att man handlar rätt under utövandet av sina maktbefogenheter (Finstad 2000, s.287).

I boken *Polispsykologi* av Christianson och Granhag finns ett kapitel som tar upp polisiära biljakter (Holmberg & Petterson, 2004). I detta kapitel tas det upp hur olika personlighetsdrag kan göra folk mer benägna att ta upp en biljakt i trafiken. Sådana sensationssökande personlighetsdrag ökar riskerna för olyckor (Holmberg & Petterson, 2004 s.154). Det är alltså oftast ett individuellt problem, att Polisen som organisation trots allt sluter upp kring dessa samt håller en enad front när det riktas kritik mot specifika fall förklarar Finstad med att Polisen i det närmaste är en halvmilitär organisation som disponerar stark sammanhållning och kåranda. Sammanhållningen kommer ifrån att yrket är fyllt av risker och polismän kan bli utsatta för angrepp vid tillslag och gripanden. Om man inte anses vara lojal så riskerar man att lämnas i sticket om en knivig situation uppstår (Finstad 2000, s.289), i förlängningen skapar det en omöjlig arbetssituation där kolleger inte kan lita på dig och du kan inte förlita dig på kollegernas hjälp. Därför ställer poliser solidariskt upp för kolleger som brutit mot reglerna för man fruktar att någon gång hamna i samma situation själv.

Finstad skriver dock att poliser ofta kan präglas av ett hypotetiskt tänkande när det kommer frågor kring deras agerande och poliserna ska förklara sig. Till exempel vad som skulle kunna ha hänt om de inte agerat på ett visst sätt. Detta tankesätt används också för att rättfärdiga något ”som gick snett” eller ”sköttes mindre bra”. Poliserna kan säga att de tvingades att handla på ett visst sätt för att det annars kunde gått värre för dem själva eller andra inblandade

(Finstad 2000, s.290). Att det är viktigt att Polisen betar sig på ett korrekt sätt anser Finstad är väldigt viktigt eftersom polisen som yrke har en otrolig maktbefogenhet och möjlighet att sopa saker som lagbrott och kritik under mattan eller bagatellisera. Det finns också ett grundläggande problem och det är att utredningar utav poliser som kan ha agerat på ett vårdslöst sätt görs av andra poliser internt.

2.3 “Oklart/Onödigt” maktbruk, gränslandet mellan rutiner och vårdslöshet

Finstad beskriver sensationell journalistik i media kan ofta bygga på bristande helhetsinformation, särskilt om det rör sig om amatörvideo eller foton tagna vid polisiära tillslag. Finstad beskriver en medicirkus som cirkulerade kring ett misstänkt fall av polisvåld i Norge där en privatperson tog en bild på en polis som slog en förare med batong. Detta spreds snabbt i tidningar och blev en hett debatterad fråga som ledde till utredning av polismannen. Vad som kom fram var att polisen i detta fall hade jagat en starkt alkoholpåverkad man som stulit en lastbil, när lastbilen väl stannat så misstänkte polisen att mannen hade en kniv i byxorna och slog hans ena arm med batongen för att paralysera den – kniven hittades också och händelsen bedömdes i efterhand inte ha varit övervåld utan en sanktionerad och proportionerlig handling. Tidningen dömdes till böter för att ha hängt ut polismannen (Finstad 2000, s.293-294).

Det viktiga i sammanhanget är hur tolkningar av det som händer påverkar hur vi upplever om något är polisvåld eller nödvändigt maktbruk. Detta kan skapa situationer där en polis efter ett gripande kan bli anmäld för polisvåld, Polisen som organisation kan då göra en motanmälan om våld mot tjänsteman. Motanmälan från båda håll förekommer och kan ibland ske som en motreaktion. Anmälan från poliser som anser sig ha blivit utsatta för våld från någon som grips, eller anmälan av den gripne gentemot polisen för att dem varit för hårdhänta. Oavsett vad som egentligen hände anses den här typen av motanmälan i främsta hand handla om att undergräva förtroendet för motparten. (Finstad 2000, s.295).

Finstads intervjuer med poliser kring ämnet anmälningar/motanmälningar får som svar att det förr kunde göras upp på plats mellan polisman och den som gripits utan yttre inblandning och anmälan från någon part. Polisen sägs också bortse från en hel del sparkar och slag som dem får ta emot i tjänsten. Från polisens sida vill man hellre kategorisera ”polisvåld” som maktmedel som har använts i syfte att skada . Att maktmedel i anknytning till polisyrket skapat en mindre labyrint av uttryck framkom av Polisens egna uttryck där tre stycken har

fokus och bildar egna kategorier. Dessa uttryck är, polisvåld, olovligt maktbruk, och oklart / onödigt maktbruk (Finstad 2000, s.296).

Uttrycken förklaras på följande vis i Finstads bok (Finstad 2000, s.296).

Polisvåld – utövas inte av en enskild person utan av en representant för hela Polisen, tillsatt för att upprätthålla lag och ordning. Idealtypiska beskrivningar av polisvåld omfattar grov oaktsamhet, ett socialiserings och kulturproblem – dvs en våldskultur inom Polisen.

Olovligt maktbruk – när en polisman bryter mot regler, kopplade till att han inte besitter ”riktig polismoral”. Även här omfattas grov oaktsamhet, men i första hand anses det röra sig om ett individuellt problem utfört av en dålig polis.

Oklart / onödigt maktbruk – klassificerar situationer där det är svårt att avgöra vart gränsen går. I efterhand kan det vara enkelt att peka på att ett fel begåtts men i situationens hetta kan detta ha varit svårt att inse av inblandade part. Det rör sig också om felbedömningar kopplade till yrkesrisken att vara polis.

Denna tredje punkt med “oklart/onödigt” maktbruk är den som vi tror mest frekvent används som underlag till artiklar där oklarheter ligger till grund för en skev rapportering av polisens maktutövning. Nils Christie presenterar i *Lagom mycket kriminalitet* (2004) ett väldigt bra exempel på hur situationer kan tolkas ur olika perspektiv beroende på vilket sätt betraktare och aktörer är införstådda med bakgrundsinformation kring något som händer. Christie lägger upp ett scenario i vilket två olika bostadshus har utsikt över en liten park. I parken kommer en aningen kraftig man gående med två plastpåsar med ölflaskor. Han slår sig till ro i parken en dricker. Han pratar med några barn som leker intill, sjunger för sig själv och för barnen. Ölen som kom in måste ut, och mannen reser sig för att gå till några intilliggande buskar, drar ner gylfen. Några av barnen springer efter.

Här hoppar Nils Christie tillbaka i tiden för att beskriva de två husen vars balkonger vetter mot parken. De båda husen är identiska, förutom det att deras historia är aningen annorlunda. Det ena projektet gick enligt planer, och bostadsgästerna kunde flytta rakt in utan hinder. Det andra bygget blev fördröjt, entreprenören gick i konkurs och köparna fick själva avsluta bygget, trots att de hade betalat för färdiga lägenheter. De arbetade tillsammans i månader för att få färdigt bygget, och till slut blev det gjort. Nils Christie återgår här till mannen i parken. Situationen tycks öppen för tolkningar. För de personerna som jobbat i området, och lärt

känna folk i omgivningen är det inga konstigheter, de vet att mannen heter Per, och att Per är en aning slösinnad. Han gillar öl, men gör inte en fluga förnär. Blir Per full så ringer man Anna, Pers mor, som kommer och hämtar honom. De personerna som inte känner till Per, eller Anna, ser en man som har gylfen öppen, omgiven av barn. De gör vad som förväntas av dem, de ringer polisen. Christie skriver att de blivit handikappade av att bo i just detta hus, deras distans till området gör att de inte ser Pers handlingar för vad "det är" vilket är ett intressant sätt att se på det. Vidare skriver han att personerna i det problematiska bygget haft möjlighet att skapa en gemensam fond av information genom sitt samarbete, med varandra och omgivningen. Okunskapen visade sig i detta, Nils Christies fiktiva berättelse, att framhäva Pers handlingar som kriminella, där de inte nödvändigtvis är detta (Christie 2004, s.18).

Vi tror att samma idé om bristande kunskap och information existerar mellan Polisen och media. Det vill säga, hur det faktiskt *är* att befinna sig i en viss situation kan ge upphov till tolkningar som inte stämmer överens för de personer som befunnit sig i situationen själva oavsett om det rör sig om poliser eller utomstående personer. Man kan tänka sig exempel där poliser agerar på ett visst sätt på grund av sin utbildning, eller på grund av upplevt våld eller hot om våld i en viss situation.

Frågan är om utomstående civila, till exempel journalister som kan befinna sig i närheten av ett polistillslag bearbetar informationen de ser på ett sätt där polisens kompetens, utbildning och erfarenhet ingår i analysen som bidrar till den egna slutsatsen av vad det är man har sett.

3 Tidigare forskning om media

Vi har i vårt arbete även valt att använda oss av tidigare forskning kring media, närmare bestämt medias prägel på allmänheten, konsekvenser av och risker med sensationsartad medierapportering och huruvida problem som uppstår mellan media och Polisen grundar sig i ett kommunikationsproblem eller kommersialiseringssyfte. Dessa teorier förekommer i *Medier, brott och den aktiva publiken* (2008), *Makt og Medier* (1986) och *Hjältar, blåljus och säkerhet: konstruktionen av Polisen i nyhetsmedierna* (2008). Även här hade vi tänkt använda oss av tidigare forskning som begreppsapparat och teori i analysen.

3.1 Medias prägel på allmänheten

I *Skandalen och publiken* (2008) skriver David Wästerfors om medias roll i det moderna samhället. Med en sensationell rapporteringsstil som i sig inte är något nytt, men där publiken är mycket mer aktiv än tidigare.

Frågan som ställdes för att dra medias funktion till sin spets var ”Varför utgå ifrån rapportering och inte människors svar på denna rapportering” (Wästerfors 2008, s.64). En mycket intressant poäng togs upp, nämligen att samspelet mellan medierapportering och dess publik bidrar till att pekar ut skandaler med hjälp läsarnas reaktioner. Det är inte enbart media som skapar skandaler på egen hand, publikens reaktion till medias rapportering avslöjar vad läsarna tycker om ett specifikt ämne eller fall som tas upp i tidningen (Wästerfors 2008, s.64). Vi kommer lite längre fram i detta arbete ta upp ett exempel på svensk medierapportering med polisiär anknytning och diskutera kring detta fall hur vi tror opinionens reaktion påverkar och generar nya artiklar och händelseförlopp både på polismyndigheten och inom media. Centralt för artikelserien som vårt fall baseras på visar hur media och allmänheten genom debatt och internetforum samt Polisen alla gör utspel.

Enligt Wästerfors kan detta samspel destilleras till följande händelseförlopp: Media tar upp en sak, publiken reagerar genom kommentarer/debattforum, Polisen svarar med utspel, media tar upp Polisens åtgärd, publiken svarar igen med kommentarer och forum, media tar upp saken igen – denna gång med publikens åsikter i huvudrollen, Polisen känner sig tvungna att agera återigen – om en bara för syns skull och möjligtvis utan att det berör organisationen på något vidare sätt eller att det skapar förändringar i deras struktur. Det förefaller nästan vara en dragkamp som nog i många fall är sensationell journalistik och tomma utspel för att blidka allmänheten från Polisens sida Wästerfors (2008, s.63).

Wästerfors skriver vidare att mediepublikens deltagande genom reaktioner och kommentarer på det som skrivs och som antar formen utav något att bli upprörd över. Denna form av upprördhet antar ofta inställningen att det som rapporterats bara är toppen på ett isberg (Wästerfors 2008, s.64). Poliser som yttrar sig rasistiskt får publiken att utgå ifrån att hela kåren är rasistisk, en polis som agerat våldsamt vid ett tillslag får hela organisationen att pekats ut som att yrket drar till sig våldsamma individer.

Wästerfors tar upp ytterligare ett antal punkter som är väldigt viktiga och intressanta för att förstå interaktionen mellan media och publiken. Dels lyser ofta ren panik med sin frånvaro bland publiken när kommentarer skrivs, detta för att ”det som rapporterats alltid funnits”

(Wästerfors 2008, s.68). På så vis berättar media det alla redan vet, något som alltid funnits och förstärker bara folks åsikter och fördomar. Vidare beskrivs publikens reaktion till utländska skandaler som sval, detta för att dessa skandaler inte berör oss själva lika mycket – man fäster helt enkelt större vikt vid den egna nationens samhällsproblem (Wästerfors 2008, s.73). Denna inställning skulle kunna förklara mycket varför man till exempel kan läsa om polisinsatser utomlands som kan vara mer brutala, integritetskränkande, kraftfulla eller mer effektiva, välfinansierade och koordinerade på ett bättre sätt – och uppfatta dessa på ett sätt. Samtidigt som man kan uppröras av något, i jämförelse, bagatellartat som skett i Sverige och som ger upphov till arga reaktioner och debattinlägg.

Frågan man kan ställa sig är hur polisen uppfattar och reagerar på rapporteringen av deras arbete samt mediepublikens mottagande av den typen av nyheter när jämförelsen av utländska och inhemska nyheter görs. Troligen måste det upplevas som frustrerande. Frågan är då också vilket avtryck det kan tänkas utgöra på det direkta arbetet, rutinerna och polisernas självbild? Detta är också något vi tänker återkomma till i lite längre fram.

3.2 Konsekvenser av och risker med sensationsartad medierapportering

Nu menar varken Finstad eller Wästerfors att media endast skriver och beskriver saker ur ett sensationsartat perspektiv. När man tar under beaktande, med förankring i *BRÅ* (2007) rapporten om att Polisen är den myndighet som beskrivs och granskas mest utav media så inser man att det därav också förklarar mängden artiklar som kan anses vinklade till Polisens nackdel eller som innehåller en förvanskad bild av vad som egentligen skedde. Medias sätt att rapportera kan ibland drabba Polisen negativt. Denna sorts granskande och kritiska rapportering drabbar även andra organisationer, yrkesgrupper eller privatpersoner. Om man däremot tar under beaktande det som beskrivits i Finstads bok om polisens yrkesroll samt vår kontaktpersons uttalanden om hur det ställs väldigt höga krav på polisen så kan det upplevas som ett problem, från Polisens sida.

Att man ställer ett högre krav på poliser i yrkesrollen tycks också leda till att artiklar ibland skiftar fokus från ett brott som begåtts till polisens agerande istället. Vi frågade vår kontaktperson under intervjun ifall poliser i allmänhet påverkas av medias hårda granskning av yrkesgruppen och fick till svar att det var ganska individuellt, men att det självklart påverkar. Hur det påverkar polisens arbete och effektivitet går dock inte att sätta fingret på, vår kontaktperson sa att polisen utbildas i hur dem ska bemöta hot och hotfulla situationer och

att det därför kan bli svårt för en polis att hela tiden ha i åtanke hur hans/hennes agerande kommer uppfattas i media. Detta säger också en del om att yrkeskunskap och träning har förtur framför "PR tänk" vid gripanden och tillslag.

Vi ställde frågor om huruvida Polisen som organisation kan förändras av medias rapportering och pratade om stora och små fall, såsom Göteborgskravallerna under EU toppmötet och husockupationer i Lund. Han menade att de konsekvenser som förekommer av medierapportering är inte alltid av ondo, bl.a. bildades en helt ny grupp inom Polisen med kunskaper för att kunna hantera situationer liknande den i Göteborg.

3.3 Kommunikationsproblem eller kommersialiseringssyfte?

Det är ett faktum att det är dyrt att driva en tidning, en radiostation eller en kanal i TV. Det kräver stora ekonomiska resurser, vilket de stora tidningarna besitter (Mathiesen 1986, s.90). Mathiesen talar dock om Norge, i sin bok *Makt og Medier* (1986) men det finns inget som får en att anta att fallet skulle vara något annat i Sverige. Joakim Thelander skriver i *Kändisar, medier och brott* (2008), att jakten på lösnummer och tittarsiffror fått sensationsjournalistiken att skifta fokus från viktigare frågor, till sådana som säljer bättre. Något som finns i exemplet om MC jakten, där man väljer att fokusera på något polisen säger, och gör, istället för att fokusera på fortkörningen som föranlett tragedin i fråga. Vidare skriver Thelander, som är väldigt talande för detta fall att "En annan kritik går ut på att medierna genom att lyfta fram enstaka sensationsartade fall missar de verkliga berättelserna bakom brott och brottslighet." (Joakim Thelander 2008, s.25). Nyheter är till för att sälja och säljas, nyheter produceras utifrån deras marknadsvärde. Det vill säga ur gärna publiken vill läsa om det som skapas och vad det kostar att delge dem detta. Palm och Skogersson (2008) refererar till James T. Hamilton, som är ekonomiprofessor, och menar att ekonomiska modeller kan förklara varför nyheterna ser ut som de gör. Han menar att fem faktorer avgör marknadsvärdet;

1. Vem bryr sig om en viss nyhet
2. Vad är de beredda att betala för att hitta den, eller vad är andra beredda att betala för att nå dem (publiken)
3. Var kan medieproducenter eller reklam nå dessa personer?
4. När är det lönsamt att ge dem informationen?
5. Varför är det lönsamt?

Palm och Skogersson menar även att de flesta journalister inte tänker på detta i sitt dagliga arbete, men marknaden avgör, genom institutionella ramar som dessa ekonomiska modeller sätter på medieindustrin vilka som ska klara sig. Vilka reportrar, och mediekonglomerat som ska överleva. (Palm & Skogersson 2008, s.21f)

Vidare menar Palm och Skogersson att marknadsprinciperna som de ovan nämnda internaliseras hos enskilda aktörer på marknaden. De som bestämmer över nyhetsproduktionen, blir tvungna att tänka ur detta ramverk för att överleva, och på så vis färgas nyhetsartiklar. En nyhetsserie som den om MC olyckan kan ha ett stort nyhetsvärde i det att det är inflammatoriskt. Det är nog svårt att hitta någon som inte har åsikter om det som hänt, i och med ett vagt rapporterande skapas också kluvna meningar bland folk, och det drar igång en debatt, med en hel uppsjö av uppföljande artiklar och program om ämnet. Somliga saker i nyhetsartiklar lyfts fram, medan andra tonas ned, nyhetsproducenten väljer vilka fakta, personer, relationer och händelser de lyfter fram i en artikel, vilket språk de använder för att gestalta händelseförloppet. På så vis har de stor makt över sättet på vilket en nyhet kommer tolkas, vilka fakta som kommer ges utrymme (Palm Skogersson 2008, s.25). Verkligheten är komplex, och vi nås enbart av den bilden som media vill förmedla oss (Mathiesen 1986, s.153). Media sätter dagordningen, vad som räknas som nyheter en viss dag. Mathiesen för en diskussion om vare sig det är medierna själva, eller eliten bakom media som väljer dagordningen (Mathiesen 1986, s.179).

Palm och Skogersson påpekar också att drivandet utav en tidning inte skiljer sig speciellt mycket från andra företag. De konkurrerar om publiken med konkurrenter. De slåss om marknadsandelar, och i jakten på läsare händer det ibland att sensationsdrivna artiklar får utrymme framför god journalistik och objektivitet (Palm & Skogersson 2008, s.23).

Vår kontaktperson på polisen kommenterade också att det är ganska lönlöst att ta upp en debatt med media, eftersom att det sker på deras villkor, polisen får föra diskussionen på en plattform som de inte bestämmer över. Han tog upp ett exempel som handlade om när Lars Vilks kom till Lund, och polisen skulle göra en hotbildsanalys och riskbedömning. Det visade sig inte finnas någon uttalad hotbild. Utan belägg hade media skrivit en sensationsdriven berättelse om att man varit på hotellet, som Vilks skulle hålla en konstupresentation på, med bombhundar, och att polisen hade piketen i beredskap, krypskyttar och allt möjligt pådrag. Journalisten som skrivit artikeln, hade inte ens varit i kontakt med polisen. Vi fick även

berättat för oss att man i artikeln har skrivit fel på insatschefens för och efternamn (Artikel 1). Det fanns sedan tidigare artiklar som beskrivit Lars Vilks och hoten mot hans person. Antagligen var orsaken till att Aftonbladets artikel var skriven på det här sättet baserat på tidigare allmänintresse kring artiklar om hotbilden mot Lars Vilks. Det finns en tidigare etablerad trovärdighet angående hot baserad på gamla händelser. Tyvärr var inte verkligheten tillräckligt intressant denna gång vilket sannolikt ledde till att artikeln skrevs överhuvudtaget, och i synnerhet på det sättet.

En annan förklaring till denna typ av journalistik finns bland annat i BRÅ rapporten från 2007 “Polisen är den myndighet som oftast omskrivs i media” (BRÅ 2007). Den finns även i i Liv Finstads bok *Politiblikket* (2000) där hon beskriver hur polisen uppfattas av allmänheten utifrån “oklart/onödigt maktbruk” (Finstad 2000, s.296). Den allmänna uppfattningen skapar i sin tur en mediesituation där publiken samspelar med tidningarnas rapportering på ett sätt som bidrar med material till nya artiklar utifrån läsarnas tidigare reaktioner (Wästerfors 2008, s. 62).

4 Analys

4.1 En fallstudie

Vår fallstudie bygger helt på ett enda aktuellt fall som inträffade 2011-07-20 där polisen jagade en motorcyklist i ca 200 kilometer i timmen. Motorcyklisten som senare omkom i en singelolycka genom att köra in i en vägbom skapade många artiklar om polisens agerande under jakten, polisjaktens uppfattade vårdslöshet och ett debattprogram i Kalla fakta där fallet diskuterades livligt. Fallet engagerade många läsare och tittare som genom kommentarer till tidningar och telefonsamtal till Kalla fakta uttryckt stöd till både den omkomne motorcyklisten och till polisen. Delar av publiken anklagade även polisen för bristande omdöme, medan andra delar uttryckte förståelse och uppmuntran till polisens agerande. Hela fallet antog snabbt formen av en “skandal” så som skandaler beskrivs i Wästerfors text i *Skandalen och publiken* (Wästerfors, 2008).

Polisens rutiner och agerande i detta fallet beskrevs negativt och större uppmärksamhet lades på polisens agerande än orsaken till jakten - nämligen motorcyklisten och dennes nästan timslånga vansinnesfärd.

Vi vill för transparensens skull passa på att nämna att vår syn på detta fall stämmer bättre överens med polisens än medias gällande jakten. Detta beror på att vi anser att fokus har flyttats på ett orättvist sätt från jakten och olyckan, till vad som sades bakom kamerorna i den efterföljande radiobilen.

4.2 Artiklar (medias bild)

Artikel 2 “ Polisen har tagit hans liv” Publicerad i Aftonbladet 2011-07-22

Artikeln är skriven som en intervju med Veronica, den unga tjej som var passagerare på motorcykeln, och flickvän till föraren. I artikeln berättar Veronica om hur pojkvännen fick panik av helikoptern och polisbilarna som jagade dem. ”Polisen har tagit hans liv” hävdar hon. Intrycket man får av artikeln är att bilden av det som inträffade är oerhört ensidig. Trots att det framkommer att motorcykeln färdades i 200 kilometer i timmen (bitvis i 250), genom södra Stockholm, ända bort till Södertälje, på flykt undan polisens bilar och helikopter i hela 45 minuter skuldbelägger Veronica polisen helt och hållet för det som inträffat. Artikeln nämner också att föraren saknade körkort för motorcykel.

Även sättet som situationen beskrivs, ”Polisen sköt laser mot oss” när hon refererar till hastighetskontrollen som startade jakten ger en hotfull och anklagande klang i berättelsen. Sen återkommer hon till att de båda pratade om vad de skulle göra, var de skulle stanna eller försöka fly vidare. Jakten pågick som nämnts i över 45 minuter, man kan ju undra hur mycket av den tiden som spenderades på att försöka stanna motorcykeln och varför det aldrig gjordes.

I vittnesuppgifter som Aftonbladets fått ta del av berättas om att polisen skulle ha legat hack i häl på motorcykeln ända bort till Södertälje där bilarna bröt av och endast helikopter fortsatte jakten. Veronica säger dock att detta inte stämmer och att de blev förföljda fram till dess att krocken inträffade, hon avslutar ”Polisen har tagit min pojkväns liv och det går inte att ersätta”.

Ett annat vittne uppger att polisen dök upp på platsen efter 30 sekunder och att det definitivt var en jakt som pågick. Mamman till den omkomne kommenterar också saken i samma artikel. ”Polisen tycker inte att de har begått något fel, men de måste rannsaka sig själva. De säger till mig att de avbröt jakten. Men hur visste min son det när helikoptern fortfarande

snurrade över dem?”

Artikel 3 ”Det blir fel hur Polisen än gör” Publicerad i DN 2012-04-28

Denna krönika är ett direkt resultat utav publikens reaktion på artiklar som skrivits om ämnet. På så vis kommer här Wästerfors teorier från *Skandalen och publiken* (2008, s. 62) om “den aktiva publiken” fram på ett tydligt sätt. I synnerhet när artikelförfattaren själv bekräftar att läsarnas reaktioner och kommentarer bidrog till krönikan. Vad Wästerfors menar med att publiken är aktiv, är att de gensvar man får på en skandal, ligger till grund för nya artikelserier (Wästerfors 2008, s. 63).

I artikeln spekulerar författaren kring om det MC föraren inte är så oskyldig som han först har utmålats i medias initiala bedömning. Kanske är denne förare faktiskt en del av den så kallade ”Ghost rider” kulturen som uppstod i Australien och spridits över världen. Författaren berättar att en ”Ghost rider” ofta är en svartklädd förare med svart visir på hjälmen och en trimmad motorcykel utan registreringskylt som i princip hetsar poliser till att ta upp jakten. Föraren har för det mesta en kamera som spelar in händelserna framför och bakom motorcykeln för att dokumentera, jakten är en ren katt och råtta lek som inte har någon anknytning till mindre trafikbrott överhuvudtaget. Författaren av artikeln skriver hur slående likheten är mellan klassiska ”Ghost rider” och det par som körde på motorcykeln där det slutade med dödskrasch. Frågan författaren nu ställer sig är hur polisen ska förhålla sig till sådana här situationer. Polisen kan ju inte ”stå med armarna i kors när en bensinbestyckad projektil skjuts in i den vanliga trafiken”. Om nu polisen enbart ämnas vara statister som aldrig kan vinna dessa biljakter så kanske helikopter är det vettigaste man kan använda för att ta MC föraren när denne frivilligt stannar eller får slut på bensin.

Ytterligare nyhetsrapportering om det så kallade “Ghost rider” fenomenet återfinns i **Artikel 5** som finns i källförteckningen. Denna artikel länkades det till i DN’s krönika för att förklara för läsarna vad Ghost Rider är för något.

Artikel 4 ” Därför kom inte Polisen till Kalla fakta-debatten” publicerad på tv4.se 2012-04-19

Artikeln är skriven på TV4’s hemsida i anslutning till Kalla Fakta programmet där fallet med MC föraren togs upp. Här är det programdirektören som diskuterar polisernas agerande på ett

kritiskt sätt. ”Är det rimligt att Polisens ledning accepterar jargong i de jagande polisbilarna som ”ha,ha, ha, det är ju kul det här”, frågar hon.

Inslaget som visades i Kalla fakta följdes av en debatt där mamman till den omkomne föraren betonade att sonen hade ett eget ansvar när han valde att köra för fort, men krävde svar på om polisens insats var befogad. Polisen själva var i programmet bara representerade av en ensam presstalesman från länskriminalen, trots att totalt 24 polisenheter enheter och en helikopter varit inblandade under jaktens gång. Enda svaret som gavs var att Polisen själva valt att ta beslutet att endast skicka en ensam representant. Man hade tillfrågat en mängd inblandade poliser man samtliga valde att tacka nej.

Artikeln fortsätter sen med att ta upp hur en del tittare hört av sig under programmet och tyckt polisens insats inte är det som ska kritiseras i detta fallet. Programdirektören frågar sig då ”När är det dags att avbryta en jakt som tycks gå överstyr? Vilka risker för civila är befogade för att stoppa en vansinnesförare? Och vad säger kommentarerna som fälls i polisbilarna under jakten om jargongen inom Polisen? Vi hoppas fortfarande på uttömmande svar från Polisen på de frågorna. ”

Detta är enligt oss ett exempel på det som Thelander beskriver som ett skiftande av fokus från brottet som begåtts till polisernas agerande och insats (Thelander 2008, s.25). En annan artikel som är exempel på detta skiftande av fokus från brottet till Polisens agerande är Artikel 6 ”Det var mig som poliserna kallade för jävla mähä” (Aftonbladet 2012-04-16).

Denna artikel handlar om en småbarnspappa som kom i vägen för polisbilens jakt efter MC föraren och där man i polisens egna inspelade material kan höra kommentaren ”flytta dig ditt jävla mähä”. Pappan har nu kontaktat tidningen och berättar om sin minnesbild av polisjakten där en motorcykel körde om honom väldigt snabbt och hur polisbilar snart följde efter med någon minuts mellanrum. Mannen säger att han den dagen hade 4 barn i sin bil och höll på med en omkörning när polisen dök upp väldigt nära bakom honom ”Hade jag tvekat minsta lilla hade de kört rakt in i mig” säger han.

Mannen fortsätter sen med att han minns om hur han hörde om att MC föraren omkommit i en krasch, och hur upprörd han blev ”över att de hade jagat ihjäl en kille för att han kört mot rött.” Artikeln gör sen en kort sammanställning av vad polisjakten involverade och hur länge

den pågick och avslutas med ytterligare ett citat från mannen “De utsatte både mig och mina barn för livsfara” och syftar på poliserna. Detta uttalande skapade en egen artikel som utvecklade mannens åsikter och berättelse från jakten (Artikel 6).

Artikeln här ger en inblick i en medtrafikants upplevelse av situationen, dock beskrivs endast polisen negativt. MC förarens gärning glöms bort, det är synd om honom för han dog. Polisens agerande under biljakten uppfattades som vårdslös av andra medtrafikanter - här personifierat med mannen och hans fyra barn i baksätet. Intrycket av artikeln var att barnfamiljen närainpå delade MC förarens öde till följd av polisens agerande, och endast på grund utav polisens agerande.

4.3 Lagar och risker

Vi är inte nödvändigtvis ute efter att avgöra om polisen har gjort rätt eller fel, det avgörs av mer kompetent folk. Däremot är vi intresserade av hur händelserna porträtteras i media, och för att få lite kontext är det intressant att veta hur Polisens rutiner kring sådana här ärenden regleras i lagen. För att kunna läsa artiklarna med en bättre förståelse, anser vi att det är viktigt att ha en förkunskap om gällande regelverk, samt vad för typer av påfrestningar och risker som är förknippade med höghastighets biljakter. Så som händelsen rapporterats i media får läsarna intrycket av att det saknas gränser för hur polisen ska agera, detta är inte sant och hade varit bra utifall information om Polisens rutiner lyfts fram och knyts an till lagstöd. I den här delen av analysen tar vi därför upp hur detta regleras, och tittar på hur polisen följt detta regelverk.

Hur utryckningsfordon får framföras är reglerat i förordningar samt uttalanden gjorda av JO, justitieombudsmannen. Trafikförordningen (TF) “ger förare av utryckningsfordon rätt att i trängande fall, och under förutsättning att man är särskilt försiktig, bryta mot de trafikföreskrifter som inte gäller särskilt för utryckningsförare” (TF 11:8) “Förare av utryckningsfordon får också i trängande fall kräva fri väg för fordonet genom att ge signal med föreskrivna larmanordningar, dock med fortsatt skyldighet att ta hänsyn till andras säkerhet” (TF 11:8) (Holmberg & Pettersson 2004, s. 145f). En av de mer omskrivna händelserna i den video som läckt ut, är hur polisen irriterat säger “Men sväng någon jävla gång ditt mähä!” (Artikel 6) Vissa hinner se polisen komma långt bak, vissa hör det, men andra lägger inte märke till det förrän de är precis bakom. Detta kan medföra risker, man vet inte alltid hur andra trafikanter reagerar i samband med att man kommer ifatt dem i hisnande

farer, och kräver fri väg (Holmberg & Pettersson, 2004, s. 147). Men man kan tänka sig att uttalandet som polisen gör inte nödvändigtvis är illasinnat, utan kanske bara ett uttryck av frustration. Vi vet att man som förare eller bisittare i ett utryckningsfordon kan vara stressad och ha ökad hjärtfrekvens. (Holmberg & Pettersson, 2004, s. 148) Ytterligare lagar som rör vid detta exempel är Polislagen (PL) som innehåller bland andra behovs och proportionalitetsprincipen. Detta innebär att de risker ingripandet, eller i detta fall fortkörningen medför, är rimliga för åtgärden i fråga (PL §8).

Det förekommer naturligtvis risker i och med biljakter, och fortkörning. Litteraturen tar upp dessa risker, och vi känner att det kan vara relevant för fallet, på samma sätt som lagarna kring fortkörningar, att diskutera dessa risker. I en studie har det visat sig att förföljanden är den arbetsuppgift som poliser tycker är mest stressframkallande (Hombert & Pettersson 2004, s. 148). Vilka tecken kan man då visa upp i samband med stress och utryckningskörning? Stressen kan manifesteras sig dels fysiskt och dels psykiskt. Vid utryckningskörning i höga hastigheter så minskar förmågan att bearbeta information, och synfältet avsmalnar, detta medför vissa risker. Vidare tycks det vara så att riskerna för aggressivare hantering av misstänka efter en färd i hög hastighet är prevalent, detta på grund av att man blir mer irriterad. (Holmberg & Pettersson 2004, s. 153f). Större delen av den litteratur som använts för rutiner och risker kring fortkörning är tagen ur litteratur som riktar sig till blivande poliser (Christiansson & Granhag 2004).

4.4 Sammanfattande analys

Under vår intervju med vår kontaktperson på polisen togs fallet med den 22-årige motorcyklisten upp. Enligt vår kontaktperson, som inte var personligt insatt i fallet, men har följt det anser att media jobbar hårt för att lägga skulden på polisen. I en artikel av aftonbladet låter man flickvännen till den omkomne 22-åringen tala ut, hon anser att polisen har haft ihjäl hennes pojkvän. I artikeln beskriver man jakten på ett sådant sätt att polisens agerande bör ifrågasättas. Ingenstans lägger man skulden på motorcyklisten själv, som utöver att sakna motorcykel körkort, körde mot rött ljus, utan registrerings skylt på en banhög, utan backspeglar och med en passagerare bakpå i skyhöga farer bland andra trafikanter. Man kan tänka sig att han inte ville stanna, han hade trots allt begått flera trafiköverträdelser, men det ursäktar inte smittandet. När som helst under förloppet hade 22-åringen möjligheten att stanna. Man tycks istället i media lägga skulden på polisen för att mannen körde i höga hastigheter, och för att

han omkom.

I samma artikel talar ett vittne vid platsen för omkullkörningen ut, och säger att "Konstigt att polisen säger att de inte följde efter när de kom med sirener påslagna inte ens 30 sekunder efter han hade smällt." Det tycks oss intressant att man inte reflekterar över hur många kilometer man kommer på en halv minut i så höga hastigheter, med andra ord låg polisen inte direkt bakom honom vid kraschen. (Artikel 2) Videon som läckte ut på jakten visar hur poliserna skämtar i bilen. Vår kontaktperson menar att det är olyckligt att man lämnat ljudet intakt på filmen, eftersom det flyttat fokus från vad som hänt till ett dumt uttalande som sprang ur en stressad situation. Nackdelen hade varit att man censurerar och att det inte är nåt för ett demokratiskt samhälle.

På nätet tycks diskussionen gå åt båda håll, på forum som Familjeliv, Sporthoj och Flashback diskuteras det häftigt, men opinionen är delad, den tycks dock luta till fördel för polisens agerande, det diskuteras även häftigt i kommentarerna på artiklar på olika nyhets sajter (Länk 1). Tack vare intresset från publiken så tar man upp fallet i kalla fakta, och ställer aldrig frågan till någon hur det kommer sig att man accepterar att 22-åringen kör på gatorna i livsfarliga hastigheter. Varför flickvännen aldrig ber honom stanna, hur det kommer sig att den spontana reaktionen är att undkomma polisen.

Detta tycks på något sätt uppfattas som självklart. (Länk 2) Vidare menar TV4 i kalla fakta avsnittet, samt i efterföljande artikel (artikel 4) att om Polisen agerat annorlunda, hade 22 åringen kanske levt idag. Man diskuterar inte hur det uppmanar bil och motorcyklister att bete sig, om man har som praxis att låta fortkörningar slippa undan, så länge de kör tillräckligt fort, och beter sig farligt nog. I årtal har en motorcyklist som kallar sig "Ghostrider" gäckt polisen, och utsatt folk i livsfara. (Artikel 5) Fenomenet är utspritt, och dets finns 36.000 liknande videoinspelningar på filmklipps-sajten youtube. (Artikel 3) Vår kontaktperson på polisen menar att man ofta låter mopedkillar som kör farligt komma undan, men när det handlar om så grova överträdelser som den här MC föraren sysslar med, är det ett farligt förhållningssätt att inte agera. Polisen har ju trots allt till arbetsuppgift att stoppa grova brott av den här typen som riskerar andra människors liv i trafiken.

Vår kontaktperson på polisen som vi intervjuade i samband med det här arbetet tog även upp polisjargong i samband med uttryckningar, däribland den uppmärksammade "apajävel"

kommentaren som poliserna fällde under kravallerna på Rosengård i Malmö. Enligt honom så är denna typ av kommentarer en stressventil som man tar till för att klara av rådande situation och behålla sitt förstånd. Att skämta om allvarliga saker behöver inte direkt betyda att poliserna som säger något tycker det är kul, utan kan fälla en sådan kommentar för att försöka hålla sig lugna.

Kalla faktas artikel (Artikel 4) däremot har ju inte denna tolkning utan anser att poliserna agerat oförskämt i en allvarlig situation. Och angående Kalla fakta så kan man pekulera kring att Polisen kände att dem inte skulle kunna vinna debatten i media, ”Det går inte att vinna en debatt i media, dem ska alltid ha sista ordet” som vår kontaktperson uttryckte det. Detta synsätt kan man föreställa sig gäller i ännu högre grad de poliser som vanligtvis inte har någon vana av kontakt med media.

5 Diskussion

Av litteraturen vi läst och genom intervjun med vår kontaktperson på Polisen har vi fått en inblick i Polisens verklighetsuppfattning och vardag. Det vi kommit fram till är att polisens arbete involverar arbetsuppgifter av varierad karaktär samt att förväntningarna på polisen från allmänhetens sida är rätt högt ställda. Fastän polisens vardag inte helt och hållet kretsar kring våld och spännande situationer så är det just dessa situationer (såsom MC jakten i vår fallstudie) som fascinerar och genererar artiklar och reportage i media. SVT's dokumentärserie *Malmö Polisen* (Malmö Polisen 2012) som följer olika polisers arbete i Malmö visas också bilden av Polisen från "insidan" upp på ett sätt som liknar den bild som finns beskriven i Liv Finstads bok och som bekräftats av vår kontaktperson på polisen. Arbetsuppgifter av skiftande och av dynamisk karaktär men där poliserna hela tiden har kravet på sig själva att agera sansat och inte känslostyrt, det blir väldigt svårt när det trots allt handlar om vanliga människor.

Yrket som sådant kräver mycket av individen och enskildas felsteg avspeglas på hela organisationen. I intervjun med vår kontaktperson påpekade denne en viss frustration över den generalisering som drabbar Polisen när något dåligt inträffat som har med en enskild polis beteende att göra. Det är svårt att nämna många fler yrkesgrupper där en enda medlem kan göra så stor skada för organisationens anseende som inom Polisen genom ett felsteg. Det är ett arbete som ställer väldigt höga krav på individen, omgärdas av en kåranda, hård

mediebevakning och som utsätter polismannen för en mängd frustrerande situationer under en och samma dag där det är tvära kast mellan vilka man träffar ute i samhället men där man alltid måste göra sitt bästa som representant för Polisen.

Den bistra verklighet som ibland är polisens vardag, där man ställs inför svåra beslut, i situationer som ibland är helt främmande för en, ställer som sagt höga krav på en som individ. Att media i somliga fall saknar sympati för poliser som hamnar i svåra situationer, i vilka beslut fattas som har ödesdigra konsekvenser, gör saken inte bättre. Den bakgrundsinformation som media besitter gällande rutiner, risker, och händelserna i fråga - kommer färga de nyhetsreportage som produceras. Är journalisten inte införstådd så kan det rimligen antas att den artikel som skrivs saknar empati för situationen i vilken poliserna befunnit sig. Ibland är det ett val mellan pest eller kolera, som beskrivs i artikel 3 ”Det blir fel hur polisen än gör”. Detta går att återknyta till Nils Chrsties exempel om mannen i parken, där bakgrundsinformation man har ibland är osynlig för andra men självklar för en själv. Det är måhända en aning relativistiskt, men det förklarar nog gärna hur det ibland blir som det blir. Journalister är individer de med, de kommer till bordet med olika agenda, olika kunskap och olika ideologi. Detta kan färga artiklar, precis som agenda-setting och medieägarskap kan göra sitt.

Vi anser att vi har lagt fram information som kan besvara våra frågeställningar. Det går naturligtvis inte att säga att information som vi tagit del av är universell men vi anser att den i just detta fall bistår med en förklaringsmodell till media och polisens agerande kring vår fallstudie som är ett led i vår frågeställning.

Vår förhoppning är att det som vi tagit upp i denna uppsats belyser orsakerna till medias tolkning av polisens arbete samt ger inblick i varför polisens arbete kan missförstås. Vi är medvetna om att informationen inte är allmängiltig men anser att den i hög utsträckning utifrån vårt valda exempel visar upp rimliga förklaringsmodeller.

Avslutningsvis vore det intressant att titta ta vidare på hur medierapportering påverkar vanliga poliser ute i fält under deras arbete. Detta är något man skulle kunna återkomma till och undersöka i en framtida uppsats eftersom det tycks vara ett relativt outforskat forskningsområde sett till den litteratur vi tagit del av.

6 Kritik

Att en enda kontaktperson intervjuades är inte optimalt, dock var detta en person med 20 års yrkeserfarenhet och med nyckelposition inom polisen. Kontaktpersonen kände även till oss sen tidigare och hade därför ett öppnare förhållningssätt vilket vi tror ledde till att vi kunde föra en mer avspänd diskussion om frågor som annars kunde ha uppfattats som besvärande. Vi är införstådda med att en del utav intervjumaterialet som vår kontaktperson tog upp kan av honom ha tagits upp i syfte att just belysa hur orättvist Polisen behandlas i media och inte spegla den mediala verkligheten helt och hållet. Men som nämnts så var vi, och han själv, införstådda med kontaktpersonens partiskhet. Partiskheten går inte att bortse från men det gör inte det genererade intervjumaterialet mindre intressant eller relevant för den delen.

Vi hade också ursprungligen tänkt intervjua flera personer på polisen och även genomföra en fältobservation för att få en inblick i polisens vardag ute i fält, men tiden räckte inte till och det hade i slutändan bara lett till en hafsigt fältstudie. Därför förlitade vi oss på att främst göra en litteraturstudie och använda vårt intervjutillfälle till att få en polis synpunkt på det vi läst i litteraturen och sett i media.

Artiklarna som vi tagit upp har överlag varit starkt poliskritiska för att exemplifiera frågeställningen, vi är medvetna om att merparten av medias artiklar och den bild av Polisen som återges inte är lika sensationsartad - men dessa artiklar visar på hur feltolkningar av polisens agerande, bristande information och lösnummerförsäljning kan gå före en balanserad och rättvis porträttering av polisen. Detta kan i slutändan på felaktiga grunder urholka allmänhetens förtroende för Polisen, dvs inte för att polisen gjort fel - utan för att det kan uppfattas som att polisen gjort fel genom slarvig journalistik och bristande förståelse.

Vidare har vi kommit fram till att det inte enbart går att skylla på media i och med att de tillfredställer ett behov. En större diskussion om agenda setting och dylikt, med medias dagordning och vem som står bakom denna saknas dock, och vi känner oss inte tillräckligt insatta för att kommentera kring det utan att det blir spekulativt. Det är dock inte det vi gav oss in för att besvara, men en sådan diskussion är naturligtvis intressant, men kräver en vidare fördjupning.

En ytterligare nackdel är det att vi inte tittat på vad som är representativt för

medierapportering, utan fokuserat på en handfull mycket talande artiklar. Att vi saknar artiklar som är skrivna på ett kompetent sätt, utifrån polisens verklighet, är naturligtvis ett minus för vår uppsats. Även om kriminologer, samhällsvetare, och andra akademiker intervjuas till nyhetsinslag, så är det i slutändan ändå redaktören som avgör vad som hamnar i tidningen.

Vi tycker oss ha fått ett svar på vår frågeställning i den litteratur vi läst och med intervjun vi genomfört. Det finns förklaringar till varför media porträtterar polisen som den gör. Det finns också förklaringar till varför polisen kan missuppfattas av allmänheten, och det finns en del förklaringar som fokuserar på problem inom Polisen som kan ge upphov till den porträttering av polisen som görs i media. Både den feltolkade och den korrekta porträtteringen utgår ifrån Polisen och enskilda polisers agerande.

6 Litteraturförteckning

Christie, Nils (2004). *A Suitable Amount of Crime*. New York, Routledge

Christianson, S. & Granhag, P. (2004). *Polispsykologi*. Stockholm: Natur och kultur.

Finstad, Liv (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax

Hammersley, Martyn & Atkinson, Paul (1983) *Etnography*, Tavistock London & New York

Mathiesen, Thomas (1986). *Makt og medier*. Oslo : Pax

Palm, Göran & Skogersson, Renée (2008) *Hjältar, blåljus och säkerhet : konstruktionen av Polisen i nyhetsmedierna*. Växjö universitet. Polisutbildningen

Ryen, Anne (2004), *Kvalitativ intervju - från vetenskapsteori till fältstudier*. Daleke Grafiska AB, Malmö.

Thelander, Joakim (2008) "Kändisar, medier och brott" Åkerström, Malin (red) (2008). *Medier, brott och den aktiva publiken : om brottsrapportering och kreativ medieanvändning*. 1. uppl. Malmö: Bokbox

Wästerfors, David "Skandalen och publiken" (Åkerström, Malin red) (2008). IBID.

Åkerström, Malin (red) (2008). *Medier, brott och den aktiva publiken : om brottsrapportering och kreativ medieanvändning*. 1. uppl. Malmö: Bokbox

Nyhetsartiklar

Artikel 1

Lundström, Louise & Tagesson, Pelle 13/12/2010, Polisuppbåd kring Lars Vilks (Elektronisk) *Aftonbladet* (Hämtdatum 8/5/2012) <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article12702531.ab>

Artikel 2

Victorzon, Andreas 22/7/2011 Polisen har tagit hans liv (Elektronisk) *Aftonbladet* <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article13359177.ab> (Hämtdatum 8/5/2012)

Artikel 3

Kjöller, Hanne 28/4/2012 *Det blir fel hur Polisen än gör* (Elektronisk) *DN* <http://www.dn.se/ledare/signerat/biljakt-det-blir-fel-hur-Polisen-an-gor> (Hämtdatum 8/5/2012)

Artikel 4

Hansson, Viveka 16/04/2012 Därför kom inte Polisen till Kalla fakta-debatten (Elektronisk) *TV4* http://www.tv4.se/1.2614269/2012/04/18/kalla_fakta_granskade_polisjakt (Hämtdatum 15/5/2012)

Artikel 5

Martikainen, Rebecka 14/01/2009 Bilden som kan avslöja "Ghostrider" (Elektronisk) *Expressen* <http://www.expressen.se/nyheter/bilden-som-kan-avsloja-ghostrider/> (Hämtdatum 15/5/2012)

Artikel 6

Dawod, Nivette, 2012-04-16 Det var mig som Polisen kallade jävla mähä (Elektronisk) *Aftonbladet* <http://www.aftonbladet.se/nyheter/article14687660.ab> (Hämtdatum 2012-05-15)

Övriga Källor

BRÅ. (2007). Rapport 2007:9. Förtroendet för rättsväsendet – resultat från Nationella trygghetsundersökningen, 2006.

(Hämtdatum 30/4/2012)

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002).

Stockholm: Vetenskapsrådet

Tillgänglig på Internet: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf

(Hämtdatum 20/4/2012)

Länk 1

<http://www.familjeliv.se/Forum-26-98/m64580756-2.html>

(Hämtdatum 8/5/2012)

Länk 2

http://www.tv4.se/1.2614269/2012/04/18/kalla_fakta_granskade_polisjakt

(Hämtdatum 8/5/2012)

SVT dokumentärserie “Malmö Polisen” produktions år 2012

Avsnitt 1 Sändes: tis 24 apr, SVT1

Avsnitt 2 Sändes: tis 1 maj, SVT1

7 Bilaga Intervjuguide

Intervju var ämnad att vara upplagd på ett naturalistiskt sätt med breda diskussionsfrågor snarare än en checklista. Vi fann att vi berörde ämnen som vi annars inte hade tänkt på och fick även svar på frågor som ursprungligen inte var påtänkta men som dök upp under diskussionens gång. Intervjuns utgick ifrån sig i litteraturen, SVT's dokumentärserie *Malmö Polisen* (2012) samt nyhetsartiklar där polisen togs upp. Två av de artiklar vi hade läst innan mötet med kontaktpersonen handlade om kravallerna på Rosengård samt biljakten på MC föraren. Båda artiklarna framstod för oss skrivna på ett sensationsartat vis och vi ville gärna få reda på Polisens bild av dessa situationer som skrivits om i tidningarna . I diskussionen med vår kontaktperson fick vi reda på mer om båda fallen och bestämde oss således för att fördjupa oss i det senare. Vår kontakt hade inga problem med att besvara några av våra frågor, och kom själv med anekdoter som var relevanta för vad vi ville undersöka. Där var heller inga frågor som vi kände att det var orimligt att fråga, och intervjupersonen var hela tiden tillmötesgående och gav gärna sin egna uppfattning om Polisen, litteraturen vi hade läst och fallet som vi diskuterade på ett öppet sätt.

- 1) Liv Finstads bok *Politiblikket* (2000) nämner att grunden till missförståndet i polisens agerande och allmänhetens bild av en händelse hör ihop med kategorin "oklart/onödigt maktbruk". Diskussion kring när inte allmänheten vet var gränsen kring våld går så är det är upplysningsproblem snarare än ett maktmissbruksproblem.
- 2) Diskussion om huruvida poliser yrkesmässigt påverkas av medias skrivande. Om mediebilderna påverkar deras jobb, rädsla för repressalier, leder till nya direktiv från riks/läns om ändringar i förhållningssätt.
- 3) Diskussion kring konkreta ändringar i arbetet på lokal/nationell nivå som haft sitt ursprung ur aktiv medierapportering.
- 4) Diskussion om det vidtas några specifika åtgärder mot poliser som missköter sig, dvs vad händer med en polisman som figurerar negativt i media. Exempelvis vad hände med poliserna från videoupptagningen under Malmökravallerna på Rosengård.
- 5) Diskussion om hur kontakten med media går till. Vem kontaktar vem och i vilket syfte.